

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskapsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

24/7552-

8. januar 2025

Representantforslag 26 S (2024–2025) om et kvalitetsløft i skolen

Jeg viser til representantforslaget fra Kjell Ingolf Ropstad, Dag-Inge Ulstein og Hadle Rasmus Bjuland om et kvalitetsløft i skolen: kortere skoledager, høyere lærerlønninger, mer tid for lærerne til å se elevene og foreldrene, mer fleksibel arbeidstid for lærerne, førskole for seksåringene og flere trykte lærebøker. Forslagene er omfattende og berører mange sider ved skolens innhold og praksis. Det har ikke vært mulig for departementet å gi grundig vurdering innenfor tidsrammen som er satt for tilbakemelding.

I *Meld. St. 34 (2024 – 2025) En mer praktisk skole* har regjeringen allerede beskrevet hvordan vi vil møte mange av de utfordringene representantene beskriver. Regjeringens mål er at elever skal lære godt og trives i norsk skole. De negative utviklingstrekkene i elevenes læringsresultater og skolemiljø må derfor snu. Regjeringen mener mer praktisk, aktiv og variert læring i skolen er det viktigste grepet for å snu den negative utviklingen i læringsresultater og trivsel. Det trengs en bred mobilisering rundt læring og konsentrasjon i skolen. Det forutsetter et systematisk arbeid med å utvikle kvaliteten på alle nivåer i skolen. I meldingen gjør regjeringen rede for nødvendige grep for å snu utviklingen på kort sikt. Siste kapittel i meldingen løfter behovet for at det i utviklingen av norsk skole også er behov for en mer langsiktig og bredere debatt.

Regjeringen mener utviklingen av norsk skole er en debatt som angår hele samfunnet, og at en bred samfunnsdebatt om skolens rolle i samfunnet vårt i framtiden er viktig for at norsk skole også i framtiden skal forberede barna våre godt til deltakelse i arbeid, utdanning og livet ellers, for at vi som samfunn skal ha kunnskapen, kompetansen og arbeidskraften vi trenger, og for å ta vare på et av Norges fremste konkurransefortrinn – at vi er et samfunn med høy tillit og små forskjeller. Utvalget skal vurdere flere problemstillinger, blant annet om

omfanget av grunnopplæringen og lengden på utdanningsløpet hensiktsmessig. Utvalget skal ha et langsiktig perspektiv for vurderingene sine, og bidra til å legge til rette for en offentlig samtale om hva som skal til for at den norske skolen også i framtiden kan bidra til å fremme læring, felleskap, tillit og demokrati.

Som forslagsstillerne viser til i representantforslaget har Finland 23 færre uketimer i grunnskolen enn Norge. Jeg viser ellers til mine tidligere svar på skriftlige spørsmål av 5. juni og 29. august 2024 fra representanten Ropstad, samt til spørsmål til Prop. 1 S (2024-2025) fra KrF 7. oktober 2024. En timetallsendring av det omfang som forslagsstillerne tar til orde for, kan ha betydelige konsekvenser og måtte utredes grundig. Som en del av en slik utredning vil det måtte vurderes hvilke fag og på hvilke trinn en eventuell reduksjon i timetallet skal komme. En reduksjon i timetall som representantene foreslår vil også innebære at man må gjennomgå læreplanene for å vurdere om innholdet skal reduseres.

Fag- og timefordelingen gir oversikt over fordeling av det samlede timetallet elevene har rett til for de ulike fagene i skolen og legger dermed rammene for innholdet i skolen. Fag- og timefordelingen gir stor grad av fleksibilitet til lokale skolemyndigheter, og fleksibiliteten har økt gjennom ny opplæringslov. Som anført i Meld. St. 34 (2023-2024) mener regjeringen det er viktig at kommunene har et bevisst forhold til hvordan de bruker denne fleksibiliteten. Kommunene har ansvar for at den brukes slik at skolene i best mulig grad skal gi en opplæring som fører til at elevene når målene i læreplanverket.

Forslagsstillerne argumenter med å bruke midlene til gratis SFO for foreldre med god råd på å øke kvaliteten i skolen i stedet. Regjeringen har ønsket en universell ordning som treffer alle barn og gir alle familier like muligheter til å delta. Regjeringen vil at alle barn skal kunne delta i leken, læringen og fellesskapet i SFO. Regjeringen mener foreldres betalingsevne ikke skal avgjøre hvem som får være med i leken, læringen og fellesskapet i SFO – og hvem som må gå hjem. Med forslagsstillernes forslag om å erstatte ordningen med 12 timers gratis SFO for alle med en behovsprøvd ordning basert på husholdningsinntekt, vil det igjen bli et skille, og et skille som ikke alltid treffer. Vi vet at pris er den vanligste årsaken foreldre oppgir som årsak til at barn ikke deltar i SFO. Regjeringens innføring av 12 timer gratis SFO har ført til en svært stor økning i deltakelsen på SFO. Med innføringen av 12 timer gratis SFO for 1. trinn høsten 2022, økte deltakelsen fra 83 prosent i 2021 til 92 prosent i 2022. Med 12 timer gratis SFO for 2. trinn høsten 2023 økte deltakelsen fra 79 prosent i 2022 til 92 prosent i 2023, og tilsvarende for 3. trinn høsten 2024 ga en økt deltakelse fra 63 prosent i 2023 til 86 prosent i 2024.

Kunnskapsministeren har tidligere svart på spørsmål om provenyeffekten av å avvikle 12 timers gratis SFO og i stedet innføre en behovsprøvd moderasjonsordning, jf. svar på spørsmål til skriftlig besvarelse nr. 2854 (2023-2024) fra stortingsrepresentant Kjell Ingolf Ropstad. Beregningene var basert på nasjonale gjennomsnittstall for elever i grunnskolen, SFO- deltakelse og foreldrebetaling i SFO fra Grunnskolens Informasjonssystem (GSI) for skoleåret 2023/24, inntektsstatistikk fra SSB og KOSTRA-tall. En innføring av en moderasjonsordning for elever i husholdninger med inntektsgrense 2 mill. kroner til

erstatning for gratis SFO for alle ble da beregnet å ha en innsparing for staten med på 1,9 mrd. kroner i helårseffekt. Andelen av elever som ikke inngår i ny moderasjonsordning ble beregnet til 20 prosent. Disse må altså betale full pris for SFO med forslaget.

Avvikling av ordningen med 12 timer gratis SFO innebærer at kommunene ikke lenger vil være finansiert for å tilby SFO til alle elever på 1.-3. trinn, og vil trolig medføre at antall plasser i SFO reduseres og at flere av elevene som går i SFO i dag ikke lenger vil få plass i SFO. Moderasjonsordningene for SFO er i dag forskriftsfestet. Jeg vil understreke at det allerede finnes en ordning med redusert foreldrebetaling for skolefritidsordningen på grunn av lav inntekt, som er basert på at ingen skal betale mer enn maksimalt seks prosent av husholdningsinntektene for SFO per elev.

Det er representanter for partene (arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene) som drøfter og forhandler lønns- og arbeidstidsspørsmål for lærerne. Senest for to år siden forhandlet lærerorganisasjonene og KS seg fram til en ny arbeidstidsavtale der ressursene til kontaktlærer ble styrket. Dette er et eksempel på at partene viser de er opptatt av lærernes arbeidsforhold, og sammen kommer fram til løsninger. Partene har et ansvar for at dette fortsatt vil være tema i deres forhandlinger om arbeidstid for lærere, uten at nasjonale myndigheter skal styre dette. Vi har tillit til at partene ivaretar dette gjennom sine forhandlinger.

Vi har nylig også sett eksempler på at kommuner etablerer lokale rammer, utover minstesatsene som gjelder i arbeidstidsavtalen. Skolene er ulike når det gjelder størrelse, elevgrunnlag og ressursituasjon. Lokale skolemyndigheter må derfor ta et selvstendig ansvar for å legge til rette for gode arbeidsvilkår for sine lærere, tilpasset rammene i egen kommune. Regjeringen mener det ikke vil være formålstjenlig å innføre nasjonale krav til lærerens undervisningstid eller planfestet arbeidstid. Jeg vil ikke ta initiativer på områder der partene har ansvaret. Dersom partene ønsker dialog med meg om områder de har ansvar for, legger jeg til grunn at de tar kontakt.

Det er lærerne som har det grunnleggende ansvaret for det pedagogiske og faglige arbeidet i skolen. Samtidig er det flere oppgaver i skolen som krever en annen kompetanse. Lærerne og andre ansatte må jobbe sammen i profesjonelle læringsfellesskap på skolen og i kommunen. Det forutsetter at de bruker tid sammen både for å bli kjent med hverandres kompetanse og utvikle gode læringsfellesskap. Lærerne må få støtte i sitt daglige arbeid fra andre profesjoner og tjenester som kan bidra med sin spisskompetanse. Vi trenger derfor et sterkt lag rundt eleven og læreren. Fagfolk med ulik kompetanse kan være en støtte i skolehverdagen slik at lærerne kan bruke mer tid på elevene. Skal vi nå målet om at alle elever trives og lærer, og opplever mestring, trygghet og tilhørighet, er vi avhengige av at alle aktørene på ulike nivåer i skolesektoren trekker i samme retning.

Regjeringen mener en viktig målsetting vil være å gi tilbake et profesjonelt handlingsrom for lærerne slik at de kan konsentrere seg om den aller viktigste jobben, nemlig undervisning i klasserommet. Ved å gi lærere større tillit og flere muligheter til å gi barn og unge et godt

grunnlag for å klare seg i livet, tror jeg læreryrket blir mer givende og meningsfylt. Denne målsettingen er derfor viktig også i den pågående tillitsreformen. 40 kommuner fikk i 2023 midler til å prøve ut mer tillitsbaserte måter å jobbe på. Målet med ordningen var å styrke partssamarbeidene ute i kommunene, og sørge for at man jobber enda mer sammen lokalt for å styrke kvaliteten i skolen.

Et viktig mål for denne regjeringen er at lærere skal ha gode rammer for sitt arbeid, gjennom tillit, tilstrekkelig tid og gode muligheter for å fordype seg og utvikle seg gjennom hele yrkeslivet. Vi vil innføre et nytt helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling for alle ansatte i barnehage og grunnskole. Systemet skal bidra til å heve kvaliteten på tilbudet til barn og elever, og sørge for at både lærerne og de andre yrkesgruppene i barnehage og skole får bedre forutsetninger til å møte de utfordringene vi står overfor i sektorene i dag. Det betyr at også andre yrkesgrupper enn lærere som er ansatt i barnehage og skole kan få videreutdanning. Det vil bidra til å styrke laget rundt barn og elever og vil være viktig både for å gi gode vilkår for barn og unges trivsel, utvikling og læring, men også for å bedre arbeidshverdagen til lærere.

Skolen har et bredt samfunnsmandat, den skal både danne og utdanne elevene. Læreplanverket setter rammene for innholdet i skolen og legger til rette for at lek, undring og utforskning skal ha en tydelig plass i de første skoleårene. I overordnet del av læreplanverket står det at blant annet at for de yngste barna i skolen er lek nødvendig for trivsel og utvikling. I tillegg står det at et bredt spekter av aktiviteter, fra strukturert og målrettet arbeid til spontan lek, gir elevene en erfaringsrikdom. Lek gir mulighet til kreativ og meningsfylt læring. Lek er presisert i flere kompetansemål for de yngste elevene i flere fag. Jeg vil legge til at tilpasset opplæring er viktig prinsipp i norsk skole. Tilpasset opplæring skal sikre at alle elever både har det trygt og godt på skolen, og at de får best mulig utbytte av opplæringa. Skolen skal gi elevene støtte som er tilpasset deres alder, modenhets- og funksjonsnivå, og det skal være forskjell på skolehverdagen til en seksåring og en eldre elev.

Evaluering av seksårsreformen viser at de fleste førsteklasinger trives på skolen, og de snakker positivt om å begynne på skolen. De aller fleste gleder seg til å begynne og synes også det er gøy å lære. Forskerne beskriver lærere som er opptatt av at elevene skal trives og ha trygt og godt, av lek og at elevene får venner og utvikler gode relasjoner. Men det er mindre frilek – særlig inne – på skolen, enn forskere så i 2001. Både lærere, skoleledere og skoleeiere er opptatt av lek i skolen. Mange vil ha mer lek for de yngste elevene, og de mener at de nye læreplanene er et skritt i riktig retning for å få dette til.

Som omtalt tidligere, mener regjeringen at det er nødvendig med en bred samfunnsdebatt om skolens rolle i framtiden og har satt ned et utvalg som skal se på hvordan skolen bør utvikles, slik at den også i framtiden på best mulig måte kan forberede barn i Norge til å kunne delta i utdanning, arbeid og i samfunnsliv. Utvalget skal vurdere flere problemstillinger, blant annet om omfanget av grunnopplæringen og lengden på utdanningsløpet hensiktsmessig. En endring slik representantene foreslår vil potensielt ha store økonomiske, administrative og organisatoriske konsekvenser. Dette må i så fall utredes nærmere, og det

vil avhenge av hvordan et slikt førskoletilbud til 6-åringene skal innrettes og hvordan det påvirker det videre utdanningsløpet.

Norske barn og unge har lavere leselyst og dårligere leseferdigheter enn før. Dette er bekymringsfullt, og det er en utvikling vi skal snu. Vi skal øke leseferdighetene til barn og unge, skape leselyst og leseglede. Vi vet at jo mer vi leser, desto bedre lesere blir vi. Lesing er en grunnleggende ferdighet og er svært viktig for å kunne lære i alle de ulike fagene i skolen. Lesing er også avgjørende for å kunne delta i samfunnet og arbeidslivet. Det trengs derfor en kraftfull satsing på lesing for å snu utviklingen. Den er vi i gang med.

Å holde elevene med nødvendige læremidler er kommunenes ansvar. Mange kommuner har nedprioritert fysiske bøker i sine innkjøp av læremidler. Det er en utvikling regjeringen vil snu. Det vet vi er viktig for å kunne lese lengre og mer komplekse tekster. Etter mange år med digitalisering, trenger vi bedre balanse mellom skjerm og bok, trykte og digitale læremidler i skolen. Da må det satses mer på trykte lærebøker. Selv om læremidler er kommunenes ansvar, mente regjeringen at det var nødvendig med ekstraordinær nasjonal støtte til kommunenes innkjøp av trykte læremidler i 2023 og 2024. Regjeringen satt derfor av totalt 415 millioner kroner i 2023 og 2024 i ekstraordinær nasjonal støtte til kommunenes innkjøp av trykte læremidler.

Med hilsen

Kari Nessa Nordtun

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådets signatur